

EXPERIENȚA DE GRUP ÎN CALITATE DE FACTOR AL SOCIALIZĂRII

IONUȚ ANASTASIU*

ionut.anastasiu@yahoo.com

Abstract: *The process of socialization is not achieved suddenly, but gradually, influenced by factors whose importance varies from one society to another. The most important such factors are: family, school, peer groups, workplace etc. The peer group and friendship have a major role, especially, in socialization of adolescents and young people.*

Keywords: *the peer groups, friendship, adolescence, anticipatory socialization.*

1. Unul dintre factorii importanți ai procesul socializării, alături de familie și școală, este **grupul de perechi/egali**, înțeles ca un grup de prieteni, cu vârste apropiate și poziții sociale similare. Pe măsură ce copilul crește, el va manifesta tendința de a deveni tot mai independent în raport cu părinții săi sau cu familia din care face parte. Iar această dorință de independență este canalizată în direcția asocierii cu alți copii/tineri cu vârstă apropiată de a sa. Grupul de prieteni și tipul de socializare pe care acesta îl presupune ocupă un rol esențial, cu precădere, la vârsta copilăriei sau a adolescenței, după care influența sa începe, treptat, să se estompeze. În contextul socializării, **grupul de egali are anumite caracteristici definitorii** (Borgatta, Montgomery 2000).

Mai întâi, el reprezintă, prin excelență, o asociație voluntară, fiind, de altfel, prima asociație de acest gen la care participă cei mai mulți dintre copii. Libertatea de alegere are deci un grad foarte ridicat, deși, de multe ori, ea nu este propriu-zis conștientizată; copiii devin membrii unui grup nu prin exercitarea neîngrădită a acestei libertăți de alegere, ci se lasă, mai degrabă, purtați de un anumit instinct de asociere cu cei de-o seamă cu ei.

O altă caracteristică a grupului de egali este faptul că asocierea are loc între persoane care au un același status social. De aici nu rezultă că există o egalitate absolută între toți copiii/tinerii care fac parte dintr-un grup; există, fără-ndoială, unele diferențe de status în ceea ce privește poziția

* Asist. univ. dr., - *Academia de Studii Economice*, București.

ocupată de fiecare în cadrul grupului, însă această poziție nu se stabilește pe baze ierarhice, ci pe baza prestigiului sau prin negociere. Prin urmare, relațiile din interiorul grupului au la bază legături profunde de prietenie, grijă față de celălalt și o relativă egalitate.

A treia caracteristică a grupului de egali se referă la faptul că el constituie cel mai potrivit loc în care copilul își manifestă independența față de adulți și față de controlul exercitat de aceștia. Ceea ce, uneori, se traduce în practicarea unui comportament deviant; delicvența juvenilă a constituit dintotdeauna o preocupare centrală pentru cercetările sociologice, ce au arătat că anturajul constituie una dintre cauzele cele mai importante care generează acest tip de delicvență.

O a patra caracteristică a acestui grup în relație cu procesul socializării este faptul că este marcat de o separare a grupurilor de copii în funcție de sexul acestora. Acest fapt implică apariția unor diferențe vizibile între modurile de organizare ale grupurilor de fete în raport cu acelea alcătuite din băieți, dar și o identificare din ce în ce mai accentuată cu copiii care aparțin aceluiași sex, precum și dezvoltarea unor atitudini oarecum ostile și stereotipe față de membrii sexului opus.

2. O componentă de bază a adolescenței privită ca o etapă esențială a procesului de socializare este **prietenia**. Ea presupune interacțiunea dintre oameni axată pe stabilirea unor relații intime, în care secretele sunt dezvăluite și comunicarea se poate realiza adeseori fără să fie nevoie de cuvinte și explicitări inutile, unde sentimentele prevalează de multe ori în dauna interesului personal.

Majoritatea cercetărilor sociologice efectuate asupra copiilor arată că băieții și fetele au un număr relativ similar de prieteni (Helgeson 2012). Există însă și anumite diferențe; relațiile sociale pe care le stabilesc băieții sunt, în general, mai largi decât acelea pe care le stabilesc fetele. Astfel, interacțiunea dominantă în cazul fetelor este de tipul diadei, acestea dedicând cea mai mare parte a timpului liber discuțiilor cu prietena cea mai bună, în timp ce băieții manifestă un interes crescut față de activitățile desfășurate în cadrul unor grupuri mai mari. Băieții cu vârste de până la zece ani sunt mult mai atrași de jocurile în echipă decât fetele. De altfel, fetele manifestă înclinația de a nu include în sfera relațiilor sociale primare decât prietenii, în timp ce băieții sunt mai deschiși, incluzând atât prietenii, cât și non-prietenii. Se poate deci afirma că prietenia manifestată de fete este caracterizată de un grad mai mare de intimitate în raport cu prietenia specifică băieților.

Prin urmare, de-a lungul copilăriei și adolescenței, **băieții și fetele percep prietenia în mod diferit; fetele pun accentul pe latura emoțională** – îmi este prietenă acea fată cu care comunic cel mai bine, căreia îi pot mărturisi și cele mai ascunse secrete și care, la rândul ei, îmi destăinuie secretele sale –, **în timp ce băieții îi atribuie un rol mai degrabă instrumental** – este privit drept prieten acel băiat cu care fac ceva împreună sau particip la o anumită activitate comună. Prietenia dintre fete este caracterizată în mod dominant de împărtășirea/dezvăluirea unor informații de natură intimă; în contrast cu această modalitate de a înțelege prietenia, băieții o privesc mai curând ca pe o modalitate de participare directă la anumite activități a căror semnificație este profund valorizată. Diferențele de percepție au însă legătură directă și cu tipul de comportament adoptat; fetele vorbesc la telefon cu prietenii mai mult timp decât băieții; atunci când sunt conectate la internet, femeile trimit mai multe email-uri, în care le comunică prietenilor diverse trăiri de natură emoțională; iar când se află în grupuri, fetele/femeile manifestă tendința de a vorbi mai mult despre viața lor, de a face diverse confidențe și de a oferi mai mult sprijin prietenilor. Diversele studii efectuate în universitățile americane au arătat faptul că pentru șapte din zece fete și pentru cinci din zece băieți chestionați este foarte important „să-i ajuți pe aceia care sunt în dificultate” (Myers 2010).

În ciuda acestor diferențe vizibile, există și anumite similitudini în ceea ce privește modalitatea de percepere a prieteniei de către fete, respectiv, băieți (Hegelson 2012). O primă similitudine are în vedere tipul de așteptare investit în acea persoană care este privită ca fiind prieten/prietenă. Atât fetele, cât și băieții își doresc, în primul rând, ca prietenii lor să fie persoane de încredere, să le ofere sprijin atunci când au nevoie de susținere din partea lor, să se poată distra sau relaxa, să comunice cât mai bine. Deși există anumite diferențe de nuanță, ce țin de caracterul predominant intim al conversațiilor prietenilor feminine, totuși, atât fetele cât și băieții dedică o mare parte a timpului petrecut în compania prietenilor conversației informale cu aceștia. Mai mult decât atât, deși prietenii dintre băieți/bărbați nu au un caracter intim la fel de pronunțat precum în cazul fetelor/femeilor și nici nu se bazează pe oferirea unui puternic suport emoțional, totuși băieții valorizează, la rândul lor, aceste trăsături ale prieteniei, ei nefiind de acord că prietenia înseamnă indiferență totală și lipsa oricărei empatii. În fine, o ultimă chestiune legată de percepția prieteniei asupra căreia fetele și băieții au o părere comună este convingerea că, prin definiție, prietenia implică

existența unui status egal. Stăpânii și sclavii nu pot fi prieteni în sens autentic, relația de prietenie presupune o distribuție egală a puterii.

3. Unii sociologi au efectuat cercetări în rândul adolescenților referitoare la aspirațiile legate de propria carieră. Concluziile acestor cercetări au fost următoarele (Matlin, 2008):

- Atât adolescenții, cât și adolescentele au aspirații echivalente în ceea ce privește obținerea unor diplome care să certifice excelența pregătirii într-un anumit domeniu.

- Adolescencele sunt mult mai dispuse decât băieții de vârsta lor să aleagă un tip de carieră care este considerat a fi neadecvat sexului lor.

- Atunci când este analizată cariera viitoare, adolescentele pun într-o măsură mai mare problema importanței căsătoriei și a copiilor.

- Părinții fetelor sunt mult mai deschiși decât aceia ai băieților, fiind mai susceptibili de a-și lăsa propriile fiice să decidă singure cu privire la cariera potrivită.

- Adolescencele se informează mai amplu decât adolescenții despre viitoarele lor cariere.

Adolescența este o perioadă marcată de o puternică orientare socială, unde tinerii se influențează reciproc, opinia grupului având o greutate mult mai ridicată decât opiniile individuale. De altfel, aceasta a fost în mod tradițional perspectiva din care sociologia de factură clasică a analizat adolescența. Ea s-a preocupat în principal de factorul extern, rolul pe care-l joacă ceilalți în apariția problemelor de comportament în general și a celor legate de mediul școlar în special (Ritzer 2007). De aici a rezultat un concept cu o puternică încărcătură negativă și anume **presiunea de grup**, ce, în acest context, sugerează destul de explicit că o cauză fundamentală a comportamentului deviant specific unora dintre tineri este asocierea lor cu un grup de delinvenți. Un alt obiect de cercetare a presiunii de grup a fost constituit de factorii care contribuie la adoptarea unor comportamente ce pun în pericol sănătatea tinerilor, precum fumatul, alcoolul, consumul de droguri etc. Cultura specifică unui anumit grup înclinat spre adoptarea unor asemenea comportamente este adesea puternic interiorizată de către membrii grupului în cauză; principala cauză a fumatului la vârste precece este anturajul – situația este similară în ceea ce privește alcoolul și consumul de droguri. Există deci o latură întunecată a relațiilor de prietenie dintre adolescenți, iar sociologii nu au pregetat să o analizeze/conceptualizeze.

4. Însă această perspectivă nu este singulară; spre deosebire sau, mai exact spus, în contrast ferm cu această viziune sociologică, a apărut o direcție nouă, în cadrul căreia se insistă asupra implicațiilor pozitive pe care le are prietenia dintre adolescenți în ansamblul procesului de formare/socializare. Întâlnirile dintre tineri și procesul de dezvoltare a grupurilor de prieteni nu sunt sinonime din start cu adoptarea unor comportamente antisociale; reciproca poate fi întâlnită cu o frecvență mult mai mare. Astfel, poate fi stimulat comportamentul prosocial, asimilarea unor valori și deprinderea unor abilități ce au rol social integrator, iar confruntarea nedușmănoasă cu ideile altora poată să stimuleze adoptarea unui comportament tolerant, precum și receptivitatea față de diversitatea pe care o oferă viața socială.

Din toate observațiile referitoare la grupul de prieteni rezultă că acesta sa află în strânsă legătură cu **problema identității de sine** și aceea a **încrederii în sine**. Numai așa se explică faptul că, în anumite situații, atașamentul față de prieteni/anturaj poate fi chiar mai puternic decât acela față de membrii propriei familii, situație întâlnită cel mai frecvent în cazul adolescenților, vârstă la care se poate constata, de altfel, o acutizare tot mai accentuată a „conflictului între generații”.

De altfel, anturajul se manifestă diferit în ceea ce privește socializarea specifică copiilor/tinerilor în raport cu aceea a persoanelor adulte și aceasta în triplu sens (Haralambos, Holborn 2008):

(1) În interiorul grupului, copiii se implică în mod direct în stabilirea regulilor, nemulțumindu-se să respecte reguli stabilite de alții pentru ei.

(2) Grupurile de tineri tind să caute în permanență obținerea unor avantaje imediate, în raport cu alți agenți ai socializării, precum familia sau școala, ce urmăresc ajustarea pe termen lung cu diversele cerințe ale societății.

(3) Grupul de prieteni furnizează o alternativă în raport cu standardele impuse de adulți, valorile pe care un asemenea grup le promovează fiind adesea substanțial diferite de acelea impuse de părinți sau de școală. De aici, poată să apară un conflict al socializării ce este agravat de situațiile în care cerințele anturajului intră în contradicție cu regulile stabilite de părinți. Ceea ce părinții interzic, poate fi permis sau chiar recomandat de anturaj.

5. Din punct de vedere sociologic, principala caracteristică a adolescenței este reprezentată de dorința de diferențiere față de părinți, simptom al **aparității nevoii de independență**. În această perioadă, se poate vorbi despre

înlocuirea socializării primare cu **socializarea anticipativă**, în cadrul căreia are loc pregătirea și învățarea unor roluri sociale care sunt dorite și este de presupus că vor fi asumate în perioada maturității. Prin urmare, **socializarea anticipativă** ne pregătește pentru rolurile pe care urmează să le îndeplinim în viitor în cadrul societății. Exemplul cel mai frecvent întâlnit al acestui tip de socializare este acela în care copiii îmbracă hainele părinților sau împrumută diverse obiecte ale acestora – trusa de farduri, geanta cu care părintele pleacă la serviciu, cheile de la mașină etc. – pentru a mima activitățile acestora; în acest caz, ei experimentează anumite roluri specifice adulților, roluri pe care le vor exercita în mod real mult mai târziu (Johnson 2007). Socializarea anticipativă nu se manifestă însă numai la vârsta copilăriei sau adolescenței, ci, într-o formă relativ diferită, ea este practică de-a lungul întregii vieți.

Se poate observa faptul că sarcina cea mai importantă a adolescenței este conturarea unei identități proprii; în timp ce în societățile de tip tradițional, această identitate era transmisă în mod automat prin afilierea la grupul persoanelor adulte, în societățile contemporane fiecare tânăr trebuie să-și construiască singur această identitate de sine. Se petrece astfel o reorientare a adolescenților - dinspre familie către prietenii de aceeași vârstă, cu care împărtășesc probleme similare și au interese comune. În plus, această identitate de sine devine mai accentuată din momentul în care tânărul devine o persoană activă pe piața muncii și își poate manifesta aptitudinile și cunoștințele într-un cadru instituționalizat.

BIBLIOGRAFIE

1. Borgatta, E. F., & Montgomery, R. J. V., (2000), *Encyclopedia of sociology* (2nd ed.). Macmillan Reference U.S.A., New York.
2. Haralambos, M., & Holborn, M., (2008), *Sociology: Themes and perspectives* (7th ed.). HarperCollins, Publishers Limited, London.
3. Helgeson, V. S., (2012), *The psychology of gender* (4th ed.). Pearson Education, U.S.A.
4. Johnson, A. G., (2007), *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Ed. Humanitas, București.
5. Matlin, M. W., (2008), *The Psychology of Women* (6th ed.). Thomson Wadsworth, Belmont, U.S.A.
6. Myers, D. G., (2010), *Social psychology* (10th ed.). McGraw-Hill, New York.
7. Ritzer, G. (eds.), (2007), *The Blackwell Encyclopedia of sociology*. Blackwell Publishing, Inc., Malden.